

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1664

Vragen van het lid **Mohandis** (PvdA) aan de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over *samenwerking tussen retailers en de tabaksindustrie om extra tabakswinkels te openen* (ingezonden 11 januari 2023).

Antwoord van Staatssecretaris **Van Ooijen** (Volksgezondheid, Welzijn en Sport) (ontvangen 22 februari 2023).

Vraag 1

Bent u bekend met het bericht «Supermarkten openen steeds meer tabakswinkels, vergunningstelsel is noodzaak» en het bericht «Plus in Soesterberg met afzonderlijke tabakszaak»?^{1 2}

Antwoord 1

Ja, ik ben bekend met dit artikel.

Vraag 2

Hoe kijkt u vanuit een gezondheidsperspectief naar de trend waarbij supermarkteigenaren vlakbij of direct naast hun supermarkt een tabakszaak openen?

Antwoord 2

Vanuit een gezondheidsperspectief zie ik uiteraard graag zo min mogelijk verkooppunten van tabak. Echter op dit moment rookt helaas nog ongeveer 1 op 5 volwassenen en is er dus nog vraag naar tabaksproducten. De verwachting is wel dat het aantal (volwassen) rokers de komende jaren zal afnemen. Door de verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten, zoals e-sigaretten, te verbieden in supermarkten, worden kinderen en jongeren minder vaak blootgesteld aan deze producten. Bovendien worden mensen die willen stoppen met roken of al gestopt zijn minder in de verleiding gebracht toch tabaksproducten en aanverwante producten te kopen.

¹ TabakNee, 12 december 2022, «Supermarkten openen steeds meer tabakswinkels, vergunningstelsel is noodzaak» (<https://www.tabaknee.nl/nieuws/item/2696-supermarkten-openen-steeds-meer-tabakswinkels-vergunningstelsel-is-noodzaak>).

² Food Personality, 20 oktober 2022, «Plus in Soesterberg met afzonderlijke tabakszaak» (<https://www.foodpersonality.nl/plus-soesterberg-afzonderlijke-tabakszaak/#prettyPhoto>).

Vraag 3

Bent u bekend met andere tabaksfabrikanten die, net als British American Tobacco, inspelen op het aanstaande tabaksverkoopverbod in supermarkten door de opening van nieuwe tabakszaken te stimuleren? Zo ja, op welke schaal gebeurt dit? Hoe beoordeelt u dit?

Antwoord 3

Op basis van artikel 5, derde lid, van het WHO-Kaderverdrag inzake tabaksontmoediging stelt de overheid zich terughoudend op in het contact met de tabaksindustrie. Contact is alleen toegestaan om wet- en regelgeving goed uit te voeren. Ik ben dan ook niet op de hoogte van dergelijke plannen van de tabaksindustrie. Ik had wel reeds vernomen dat de in het artikel genoemde supermarktketen een samenwerking is aangegaan met een bekende gemakzaak-keten om in de supermarkt een gemakzaak te openen. Het voornemen bestaat deze constructie van een shop-in-shop te verbieden bij de invoering van het verkoopverbod van tabaksproducten en aanverwante producten in supermarkten, en zal dus vanaf 1 juli 2024 niet meer zijn toegestaan.

Vraag 4

Welke acties onderneemt u om te voorkomen dat met steun van de industrie een verschuiving plaatsvindt van de verkoop in supermarkten naar de verkoop in nieuwe tabaksverkooppunten in de directe omgeving van supermarkten en er dus de facto weinig verandert aan de beschikbaarheid en toegankelijkheid van tabaksproducten door het verkoopverbod in supermarkten?

Antwoord 4

Op dit moment stuurt de overheid actief op het soort verkooppunten waar verkoop van tabaksproducten nog is toegestaan, maar niet op de locatie daarvan. Zoals in de brief aan uw Kamer van 2 december jl. is aangekondigd, zal op 1 juli 2023 het verbod op de online verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten in werking treden en per 1 juli 2024 gaat het verbod op verkoop in supermarkten en soortgelijke verkooppunten in. Daarnaast is het kabinet voornemens in 2025 de verkoop van e-sigaretten enkel nog toe te staan in tabaksspecialzaken. Vanaf 2030 bestaat het voornemen de verkoop van tabaksproducten enkel nog toe te staan in gemakszaken en tabaksspecialzaken en vanaf 2032 is het kabinet voornemens de verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten alleen nog toe te staan in tabaksspecialzaken.³ Onderzoek van SEO Economisch onderzoek wijst uit dat deze aanpak van de overheid leidt tot een flinke reductie in het aantal verkooppunten. Het aantal verkooppunten daalt naar verwachting van 10.000 in 2021 naar 4.400 in 2024 door verbod op de verkoop in supermarkten en zal uiteindelijk dalen tot minder dan 2000 tabaksspecialzaken als de verkoop alleen nog in specialzaken mogelijk is. Het beeld dat er de facto weinig verandert aan de beschikbaarheid en toegankelijkheid van tabaksproducten deel ik daarom niet.

Vraag 5

Hoe houdt u zicht op een toename van het aantal tabaksverkooppunten in 2023 als gevolg van dit soort acties vanuit de tabaksindustrie, aangezien de registratieplicht voor tabaksverkooppunten pas ingaat vanaf 2024?

Antwoord 5

In het debat over concrete maatregelen in het kader van het Nationaal Preventieakkoord van 3 september 2019 dienden de leden Kuik en Dik-Faber een later aangenomen motie⁴ in waarin de regering onder meer werd verzocht een nulmeting van het aantal tabaksverkooppunten in Nederland uit te voeren, alsmede de komende jaren te monitoren hoe dit aantal zich ontwikkelt. De nulmeting is in 2020 uitgevoerd en door mijn ambtsvoorganger naar uw Kamer gestuurd.⁵ De vervolgmeting heb ik eind vorig jaar naar

³ Kamerstuk 32 011, nr. 97.

⁴ Kamerstuk 32 793, nr. 427.

⁵ Kamerstuk 32 011, nr. 79.

uw Kamer verzonden.⁶ Deze metingen zijn gebaseerd op data van Locatus, leverancier van retailinformatie. SEO Economisch Onderzoek (SEO) heeft op basis van deze data een betrouwbare schatting gemaakt van het aantal verkooppunten van tabak. Vanwege het grote aandeel in de nationale tabaksomzet dat vrijvalt met het verkoopverbod in supermarkten kan ik niet uitsluiten dat er veranderingen plaatsvinden in het type winkels dat tabaksproducten zal aanbieden. Mede daarom zet ik in op een registratiesysteem om nog exacter in beeld te krijgen waar de verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten plaatsvindt. De verzamelde gegevens in 2024 kan ik naast de huidige gegevens leggen om zodoende een betrouwbaar beeld te schetsen van de toename, indien aanwezig. Voor het in laten gaan van een registratieplicht is een wetswijziging nodig is. Wetswijzigingen vergen een zorgvuldig proces. Ik werk er hard aan deze wetswijziging in 2024 van kracht te laten zijn, maar 2023 is, gezien dit langdurige proces, helaas niet mogelijk.

Vraag 6

Welk groeipercentage verstaat u onder de term «wildgroei van tabaksspecialzaken», zoals u die term gebruikte in het commissiedebat Leefstijlpreventie van 14 december 2022, toen u sprak over een mogelijke wildgroei aan tabaksspecialzaken na 2024 als aanleiding voor verdere maatregelen?

Antwoord 6

In het Nationaal Preventieakkoord is afgesproken dat het aantal verkooppunten wordt verminderd om de blootstelling aan tabaksproducten te verminderen en bij te dragen aan de norm dat roken niet normaal is. Het verbod op tabaksverkoop in supermarkten dient dan ook bij te dragen aan dat doel. Ultimo 2021 waren er ruim 6.000 supermarkten die tabaksproducten verkochten⁷, stuk voor stuk winkels die na 2024 geen tabaksproducten en aanverwante producten meer mogen verkopen. Wanneer het aantal nieuw geopende verkooppunten een aanzienlijk deel van de daling van 6.000 verkooppunten teniet dreigt te doen, zie ik dat als aanleiding voor verdere maatregelen.

Vraag 7

Deelt u de zorgen dat een mogelijke wildgroei aan tabaksverkooppunten vanaf 2024 niet zichtbaar wordt, als tussen nu en het ingaan van de registratieplicht er al talloze nieuwe tabaksverkooppunten bij komen en de sterke toename dus al in 2023 plaatsvindt? Zo ja, bent u bereid om de registratieplicht eerder in te laten gaan en 1 januari 2023 als uitgangspunt te nemen om de groei van het aantal tabaksverkooppunten in de toekomst te kunnen meten?

Antwoord 7

Zie antwoord op vraag 5.

Vraag 8

Verwacht u dat de beschikbaarheid en toegankelijkheid van tabaksproducten werkelijk zal verminderen, gegeven de stimulans die de tabaksindustrie geeft aan de oprichting van nieuwe tabaksspecialzaken? Zo ja, waarom? Zo nee, wat gaat u daartegen doen?

Antwoord 8

SEO heeft in opdracht van mijn ambtsvoorganger onderzoek laten doen naar de te verwachten ontwikkelingen in het aantal verkooppunten ten gevolge van de voorgestelde maatregelen om het aantal verkooppunten te verminderen. Hieruit valt op te maken dat de maatregelen een flinke daling van het aantal verkooppunten veroorzaken: van ca. 10.000 in 2021 tot minder dan 2.000 in 2032.⁸ De stimulans die de tabaksindustrie geeft aan de oprichting van nieuwe tabaksspecialzaken neemt niet weg dat de marges op tabaksproducten laag zijn en het voor tabaksspecialzaken niet eenvoudig is genoeg klandizie te genereren

⁶ Kamerstuk 32 793, nr. 646.

⁷ Kamerstuk 32 793, nr. 646.

⁸ Kamerstuk 32 011, nr. 92.

om rendabel te zijn. Daarnaast heb ik in de brief aan uw Kamer van 2 december jl. aangekondigd dat vanaf 2032 tabaksproducten en aanverwante producten alleen nog verkocht mogen worden bij winkels die naast deze producten alleen loten en dagbladen mogen verkopen (tabaksspeciaalzaken). Deze maatregel verkleint de aantrekkelijkheid van het beginnen van een tabaksverkooppunt.

Vraag 9

Hoe beoordeelt u het idee om de optionele bevoegdheid voor gemeenten om in het omgevingsplan regels te stellen om de vestiging van nieuwe ongezonde voedselaanbieders te beperken, uit te breiden voor tabaksspeciaalzaken?

Antwoord 9

De Tabaks- en rookwarenwet biedt veel mogelijkheden om de verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten te beperken tot specifieke verkooppunten, waarbij landelijk hetzelfde beleid kan worden gevoerd. Uit onderzoek blijkt dat het verbod op de verkoop van sigaretten in supermarkten in 2024 het aantal verkooppunten meer dan halveert, ook wanneer de te verwachten nieuw te openen verkooppunten worden meegenomen. Ik verwacht geen additioneel effect van de voorgestelde gemeentelijke bevoegdheid op het aantal tabaksverkooppunten.

Vraag 10

Deelt u de mening dat een vergunningsstelsel met vergunningen met een maximale geldigheidsduur de beste oplossing is om een wildgroei te voorkomen? Zo ja, wanneer wilt u dit invoeren? Zo nee, waarom niet? Kunt u hierbij ingaan op de voordelen van de door u gekozen oplossing om wildgroei te voorkomen?

Antwoord 10

Om het aantal verkooppunten te verminderen zullen strenge eisen worden gesteld aan het assortiment van winkels die tabaksproducten en aanverwante producten mogen verkopen. Gezien de grote afname in het aantal verkooppunten die wordt verwacht met de nu voorgestelde beleidsmaatregelen (zie antwoord op vraag 4) en gelet op de hoge administratieve lasten en kosten van een vergunningsstelsel, zie ik geen meerwaarde in het realiseren van een vergunningsstelsel met vergunningen met een maximale geldigheidsduur. Dit ontnemt de mogelijkheid om wendbaar te zijn in het maken van beleid om verkooppunten te verminderen.

Vraag 11

Wilt u deze vragen voor het tweeminutendebat Leefstijlpreventie beantwoorden?

Antwoord 11

Ja.